

Μελέτη περίπτωσης παιδιού 6 ετών με Αναπτυξιακή Λεκτική Δυσπραξία : Ποιος ο ρόλος των δραστηριοτήτων φωνολογικής ενημερότητας στη θεραπεία της;

Βέργου Αγγελική¹, Βιρβιδάκη Ιωάννα-Ελένη²

¹Λογοθεραπεύτρια, Απόφοιτος Τμήματος Λογοθεραπείας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Συνεργάτης Διεπιστημονικής Ομάδας Λογοποίησης, Ιωάννινα, vergou_ang@yahoo.gr

²Παθολόγος Λόγου-Ομιλίας-Κατάποσης, Διδάκτωρ Ιατρικής Σχολής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Υπεύθυνη Διεπιστημονικής Ομάδας Λογοποίησης, Ιωάννινα

Εισαγωγή

Η αναπτυξιακή λεκτική δυσπραξία (CAS) αποτελεί μια νευροκινητική διαταραχή της ομιλίας η οποία επηρεάζει τον προγραμματισμό και την ακρίβεια εκτέλεσης των φθόγγων κατά την εκούσια ομιλία, απουσία άλλων νευρομυϊκών ελλειμμάτων (Duffy J.R. 2012). Ωστόσο, οι δυσκολίες στον κινητικό σχεδιασμό στα παιδιά με λεκτική δυσπραξία φαίνεται να συνοδεύονται από δυσκολίες και σε άλλους γλωσσικούς-γνωστικούς τομείς. Τα παιδιά με CAS αντιμετωπίζουν ελλείμματα τόσο σε επίπεδο ακουστικής προσοχής και επεξεργασίας δομικών στοιχείων της γλώσσας όσο και στους τομείς της φωνολογικής μνήμης και φωνολογικής ενημερότητας. Πρόσφατα εμπειρικά δεδομένα (Gillon & Moriarty 2007, Mcneill et al. 2007, Mcneill et al. 2009, McAfee & Shipley, 2013, Hume et al 2018) αναδεικνύουν οφέλη από την συν-εφαρμογή δραστηριοτήτων φωνολογικής ενημερότητας στον παραδοσιακό σχεδιασμό αποκατάστασης της CAS που έχει ως κεντρικό πυλώνα την αυτοματοποίηση του ‘κινητικού πλάνου’ για την παραγωγή συγκεκριμένων φωνημάτων, συλλαβών και λέξεων (drills). Αποδεικνύεται πως η ενίσχυση φωνολογικών αναπαραστάσεων συμβάλλει στην αύξηση και σταθεροποίηση φωνοτακτικών δομών και στην ενίσχυση των φωνημικών αντιθέσεων με αποτέλεσμα την βελτίωση της συνολικής καταληπτότητας της ομιλίας.

Κλινική περίπτωση

Ο Λ.Γ., 6 ετών, έλαβε διάγνωση CAS προ 2 ετίας και έκτοτε παρακολουθεί συστηματικό πρόγραμμα λογοπαιδικής παρέμβασης (συχνότητα 3 φορές εβδομαδιαίως, διάρκειας 45 λεπτών). Εκτιμήθηκε το συνολικό ποσοστό ακρίβειας συμφωνικών φθόγγων (PCC) και αναλύθηκαν ποιοτικά τα φωνολογικά λάθη του παιδιού μέσω της Δοκιμασίας Φωνητικής και Φωνολογικής Εξέλιξης (ΠΣΛ). Διαπιστώθηκε λειτουργική επάρκεια των υπολοίπων γλωσσικών τομέων σε επίπεδο πρόσληψης λόγου έπειτα από τη χορήγηση της κλίμακας Clinical Evaluation of Fundamentals -Preschool 3. Ένα σημαντικό περιορισμένο φωνημικό και φωνοτακτικό ρεπερτόριο και οι αδυναμίες μίμησης νέων λεκτικών προτύπων συνιστούσαν την αρχική κλινική εικόνα του παιδιού σε ηλικία 4 ετών. Την πορεία του χαρακτήρισε ένας αργός ρυθμός κατάκτησης φωνημικών αντιθέσεων στον αυθόρμητο λόγο με αποτέλεσμα την εμμένουσα μειωμένη καταληπτότητα της ομιλίας του. Καίριος προσανατολισμός της θεραπείας το τελευταίο διάστημα ήταν η ορθή παραγωγή του συριστικού προτύπου /s/ καθώς και των πρόσθιων εξακολουθητικών φθόγγων με απώτερο στόχο την εξάλειψη πρώιμων συστημικών φωνολογικών διεργασιών και την ενίσχυση της καταληπτότητας της ομιλίας του.

Κλινικά Ερωτήματα :

1.Μπορεί μια παραδοσιακή αρθρωτική προσέγγιση για την ένταξη του συριστικού προτύπου να ωφελήσει τον Λ.Γ.;

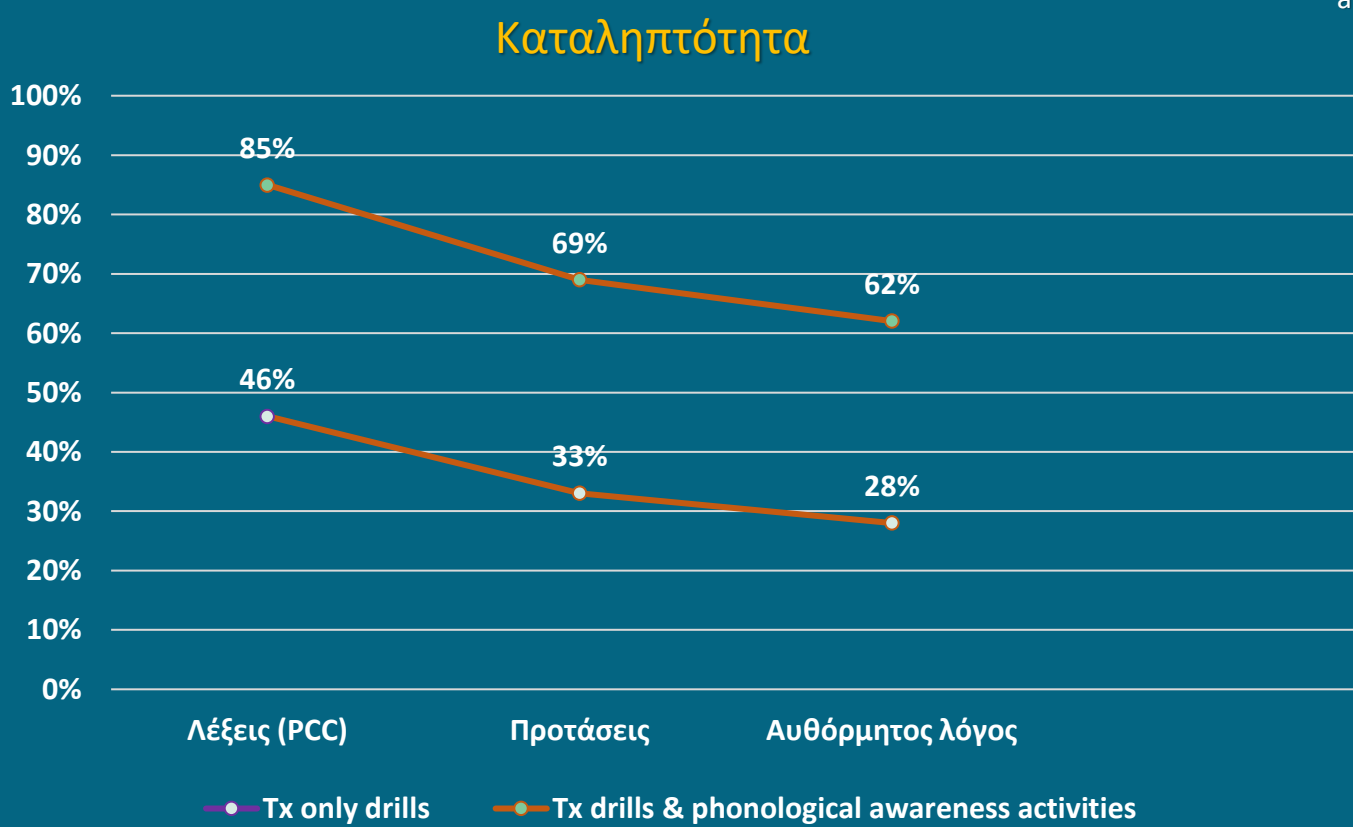
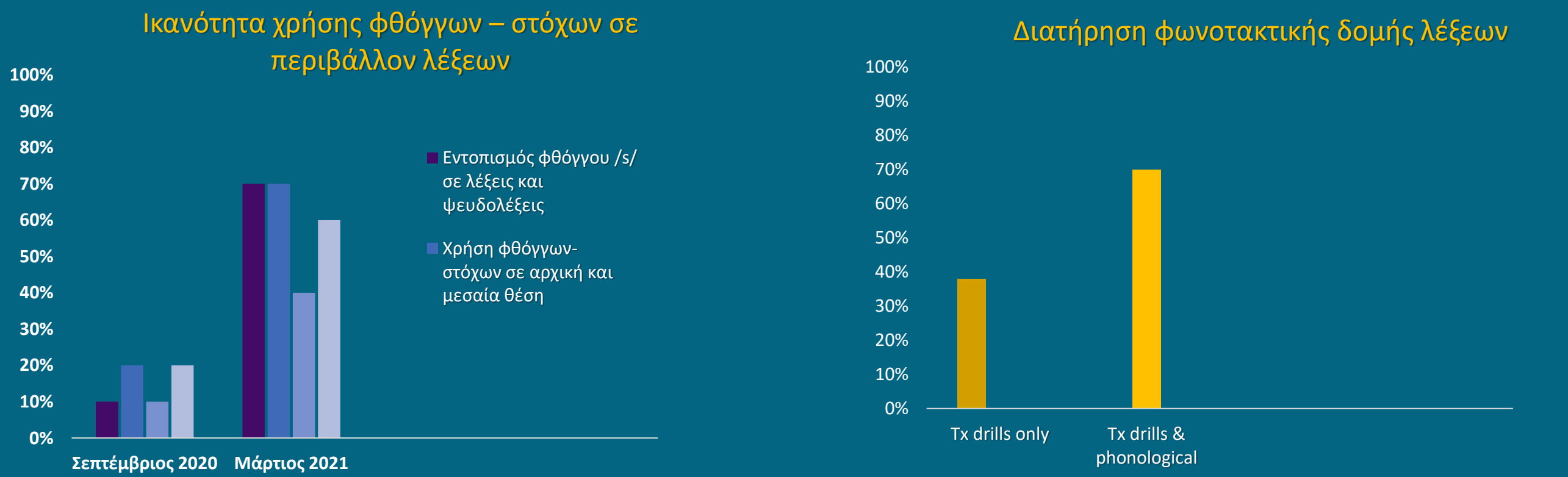
2.Ένας θεραπευτικός σχεδιασμός που ενσωματώνει συστηματικά δραστηριότητες φωνολογικής ενημερότητας σε παραδοσιακά επαναλαμβανόμενα κινητικά drills συμβάλει σε πιο άμεσα λειτουργικά οφέλη;

3.Ποιες είναι οι κλινικές επιπτώσεις για τη βέλτιστη κλινική πρακτική διαχείριση παιδιών με CAS;

Μεθοδολογία

Για διάστημα 3 μηνών (9ος-12ος 2020), ο Λ.Γ. εκτελούσε συστηματικά αρθρωτικά drills για την ορθή παραγωγή συριστικού προτύπου, συνοδεία ιδιοδεκτικών και οπτικοακουστικών νύξεων. Από τον 1ο/2021 έως και σήμερα, το ήμισυ της συνεδρίας του απάρτιζαν οι δραστηριότητες φωνολογικής ενημερότητας και το άλλο, οι επαναλαμβανόμενες εκούσιες εκτελέσεις ‘κινητικών πλάνων’ (drills) με στόχο: α) την ακρίβεια παραγωγής φθόγγων - στόχων, β) την ενίσχυση δεξιοτήτων φωνολογικής ενημερότητας, γ) την διεύρυνση της φωνοτακτικής δομής των λέξεων. Το παιδί αξιολογήθηκε πριν από το διαφοροποιημένο πρόγραμμα παρέμβασης σε επίπεδο ακουστικού εντοπισμού του φθόγγου- στόχου /s/ σε αρχική-μεσαία-τελική θέση σε λέξεις και ψευδολέξεις και στην ικανότητα χρήσης των φθόγγων /s/ και /f,v/ στις αντίστοιχες θέσεις. Ο ακουστικός εντοπισμός του φθόγγου /s/ χρησιμοποιήθηκε ως μέσο αξιολόγησης εξαιτίας της εμμένουσας δυσκολίας στον ακουστικό εντοπισμό που παρουσίαζε το παιδί στο συγκεκριμένο φθόγγο. Οι δραστηριότητες που χρησιμοποιήθηκαν περιελάμβαναν: α) ακουστικό εντοπισμό φθόγγου–στόχου σε διάφορες θέσεις σε περιβάλλον λέξεων και ψευδολέξεων, β) κατάτμηση λέξεων με φθόγγο – στόχο, γ) εντοπισμό ίδιας αρχικής συλλαβής με φθόγγους – στόχους σε πλήθος λέξεων, δ) σύνθεση λέξεων με συλλαβές που περιλαμβάνουν φθόγγους- στόχους και ε) επαναλαμβανόμενη εκτέλεση ‘κινητικού πλάνου’ με φθόγγους-στόχους (drills).

Αποτελέσματα

Συμπεράσματα

- Ο ακουστικός εντοπισμός του φθόγγου /s/ αυξήθηκε σημαντικά σε όλες τις θέσεις των λέξεων, γεγονός που συνέβαλε στην μεταφορά του προτύπου στο επίπεδο αυθόρμητης συνεκτικής ομιλίας.
- Τα έργα φωνολογικής ενημερότητας συνέβαλαν στη διατήρηση και διεύρυνση της φωνοτακτικής δομής των λέξεων.
- Το παιδί φανέρωσε ενισχυμένη ικανότητα αυτό-διόρθωσης και σχεδιασμού κινητικών πλάνων ομιλίας στο πέρας του εξαμήνου συνδυαστικής παρέμβασης.
- Η μειωμένη αποτελεσματικότητα του πρότερου προσανατολισμού της θεραπείας μαρτυρά πως η χρήση δραστηριοτήτων φωνολογικής ενημερότητας ήταν καίριας σημασίας για την ωρίμανση του φωνολογικού συστήματος του παιδιού και την ενίσχυση της καταληπτότητας της ομιλίας του.
- Απαραίτητο συστατικό για κάθε πρόγραμμα παρέμβασης παιδιών με λεκτική δυσπραξία παραμένει η δομημένη και στοχευμένη επαναληψιμότητα των κινητικών μοτίβων που συνιστούν μια ευκρινή εκούσια ομιλία.

Παραπομπές

- American Speech – Language- Hearing Association (2007), *Childhood Apraxia of Speech* [Technical Report], Available from <https://www.asha.org/policy/tr2007-00278/>
- Duffy, J.R. (2012). *Νευρογενείς Κινητικές Διαταραχές Ομιλίας: υποστρώματα, διαφορική διάγνωση και αντιμετώπιση*. (Επιμ.) Νάσιος, Γ., Ιγνατίου , Μ. Αθήνα: Εκδόσεις Π.Χ. Πασχαλίδης- Broken Hill Publishers LTD.
- Gillon, G. T. (2000). *The efficacy of phonological awareness intervention for children with spoken language impairment. Language, Speech, and Hearing Services in School*, 31, 126-141. Retrieved from <https://plattsburgh.illiad.oclc.org>
- Gillon G., McNeill B. (2007), *Childhood Apraxia of Speech : Children at Risk of Persistent Reading and Spelling Disorder*, Seminars in Speech and Language 28(1):48-57, doi:10.1055/s-2007-967929 Source: PubMed
- Hume S. B., Schwarz I. & Hendrick M (2018), *Preliminary Investigation of the Use of Phonological Awareness Paired with Production Training in Childhood Apraxia of Speech*, ASHA : Volume 3, Issue 16, January 2018 (p.38-52)
- McNeill, B. C., Gillon, G. T., & Dodd, B. (2009a). A longitudinal case study of the effects of an integrated phonological awareness program for identical twin boys with childhood apraxia of speech (CAS). *International Journal of Speech-Language Pathology*, 11(6), 482–495.
- McNeill, B. C., Gillon, G. T., & Dodd, B. (2009b). *Effectiveness of an integrated phonological awareness approach for children with childhood apraxia of speech (CAS)*. *Child Language Teaching and Therapy*, 25, 341–36
- Moriarty, C. M., & Gillon, G. T. (2006). *Phonological awareness intervention for children with childhood apraxia of speech*. *International Journal of Language & Communication Disorders*, 41(6), 713-734. doi:10.1080/13682820600623960